

INTERDISCIPLINARITATEA ȘI TRANSDISCIPLINARITATEA – TENDINȚE ACTUALE ÎN EDUCAȚIE

Doina ZAHARCIUC, profesoară de limba și literatura română, grad didactic II,

Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, mun. Chișinău

Natalia STRATAN, dr., conf. univ., UST

Rezumat. *În contextul ultimelor schimbări din domeniul educațional, sunt necesare anumite restructurări în ceea ce privește modul de predare-învățare-evaluare. Copiii de azi nu sunt cei de ieri, iar necesitățile sunt diferite. De aceea, abordarea interdisciplinară și transdisciplinară sunt niște verigi esențiale în transformarea cu succes a noii metodologii de învățare.*

Abstract. *In the context of the latest changes in education, it is necessary some restructuring in terms of teaching-learning assessment. Today's children are not yesterday's and the needs are different. Therefore, the interdisciplinary and transdisciplinary approach are essential in the successful transformation in the new learning methodology.*

Cuvinte-cheie: *interdisciplinaritate, transdisciplinaritate, abordare, literatură*

Keywords: *interdisciplinarity, transdisciplinarity, approach, literature*

Este cunoscut faptul că școala este cea care oferă cunoștințe elevului și formează anumite deprinderi, abilități, competențe. Toate acestea sunt posibile datorită diverselor discipline care fac parte din programa școlară. Studiate separat sau individual, nu vor produce efectul scontat. De aceea, se propune o îmbinare a disciplinelor, realizând anumite conexiuni între ele, în cele din urmă rezultând interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea.

Într-o eră a schimbărilor, interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea se impun ca necesități stringente în educație, acestea completându-se una pe cealaltă.

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, interdisciplinaritatea reprezintă transfer de concepte și metodologie dintr-o disciplină [10].

Termenul „interdisciplinaritate” se regăsește pentru prima dată în *Dicționarul de neologisme* de F. Marcu și C. Manea, ed. a III-a București, și în *Le petite Larousse en couleurs*, ed. 1995, definit drept stabilirea unor relații între mai multe științe sau discipline [4].

Interdisciplinaritatea apare ca necesitate a depășirii granițelor artificiale între diferite domenii. Argumentul care pledează pentru interdisciplinaritate constă în aceea că oferă o imagine integrată a lucrurilor care sunt, de regulă, analizate separat. Aceasta presupune integrarea anumitor conținuturi în cadrul diferitor discipline sau arii curriculare.

Abordarea interdisciplinară este un proces vast, care înglobează un spectru larg de activități, transferul anumitor noțiuni, termeni de la o disciplină la alta.

Transdisciplinaritatea reprezintă o nouă tendință în educație, apărută acum 30 de ani. Finalitatea ei este înțelegerea lumii prezente, unul dintre principiile sale fiind unitatea cunoașterii [5].

Perspectiva transdisciplinară nu mai e centrată pe discipline, ci le transcende, subordonându-le proceselor individuale de învățare ale elevilor, intereselor și caracteristicilor acestora [6].

Specific abordării transdisciplinare este învățarea centrată pe elev. Acesta devine actantul principal al învățării, fiind condus și îndrumat de profesor. Elevul are posibilitatea să descopere.

Centrarea procesului educațional asupra elevului presupune preocuparea permanentă a educatorilor pentru cunoașterea elevului ca individualitate și adaptarea programelor de formare la profilul acestuia, după cum afirmă prof. univ. dr. Mușata Bocoș [1].

Fiecare elev reprezintă, pentru profesor, o provocare de a răspunde nevoilor afective, de cunoaștere, de acțiune și de afirmare a propriului său potențial de învățare [3].

Învățarea centrată pe elev descrie modalități de a gândi despre învățare și predare, ce pun accentul pe responsabilitatea elevului pentru activități de genul planificării învățării, interacțiunii cu profesorii și alți elevi, cercetării și evaluării învățării. Aceasta oferă elevilor o autonomie și un control mai mare în privința alegerii subiectului, a metodelor de învățare și a ritmului de studiu.

Experiențele de învățare pozitivă se definesc prin faptul că orice elev are o serie de puncte forte, pe care profesorul le va valorifica pentru a-l ajuta să învețe activ. Astfel, atunci când greșește, vor fi scoase în evidență aspectele bine făcute și i se va explica elevului ce a greșit și cum ar putea să facă mai bine. Educația pozitivă înseamnă a-i crea elevului încredere în sine și a-l ajuta să valorifice potențialul pe care îl are.

Principiile care stau la baza învățării eficiente centrate pe elev sunt:

- analiză comparativă între învățarea tradițională și învățarea centrată pe elev [7].
- accentul activității de învățare este pus asupra celui care învață (elevul), și nu pe profesor;
- recunoașterea faptului că procesul de predare în sensul tradițional al cuvântului nu este decât unul dintre instrumentele care pot fi utilizate pentru a-i ajuta pe elevi să învețe;
- rolul profesorului este acela de a administra, facilita, modera procesul de învățare al elevilor cu care lucrează;
- recunoașterea faptului că, în mare parte, procesul de învățare nu are loc în sala de clasă și nici atunci când cadrul didactic este de față;
- înțelegerea procesului de învățare nu trebuie să aparțină doar profesorului – ea va fi împărtășită și elevilor;
- profesorul va încuraja și facilita implicarea activă a elevilor în planificarea și administrarea propriului lor proces de învățare prin proiectarea structurată a oportunităților de învățare atât în sala de clasă, cât și în afara ei;
- elevii pot învăța individual, dar și colaborativ;
- elevii pot învăța în moduri foarte diferite [8].

Tabelul 1. Analiză comparativă între învățarea tradițională și învățarea centrată pe elev:

Învățare tradițională	Învățare centrată pe elev
Instruire centrată pe profesor	Instruire centrată pe elev
Predare de informații	Schimb de informații. Sub supravegherea profesorului, elevii își asumă responsabilitatea propriei învățări, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces, competențe metacognitive și autoevaluative (competențe de educație permanentă)
Factuală, bazată pe cunoștințe	Gândire critică, luare de decizii bine informată
Predare bazată pe disciplinele tradiționale	Mai holistică, abordare în funcție de nevoi
Elevii primesc informații	Elevii pun întrebări și rezolvă probleme
Organizare formală în sala de clasă	Aranjamente flexibile, schimbătoare, legate de sala de clasă
Accentul pe învățare în vederea amintirii	Accentul pe înțelegere/aplicare
Evaluarea în mare parte prin examene tradiționale	Diversitate de evaluări incluzând activități în cadrul proiectului
Învățare pasivă	Învățare activă, exploratoare, bazată pe cercetare
Răspuns ca reacție	Acțiune interactivă, planificată
Stimularea unui singur simț	Stimulare multi-senzorială
Un singur mijloc media	Multimedia
Muncă individuală	Muncă în colaborare

Transformarea procesului educațional clasic în unul modern necesită eforturi susținute din partea cadrelor didactice, ceea ce presupune o pregătire profesională complexă.

Interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea pot fi observate tot mai des în prezent. Curriculum școlar, ediția 2019, oferă o integrare și o sincronizare a disciplinelor școlare.

În cadrul lecțiilor de limba și literatură română, abordarea interdisciplinară poate fi una cât se poate de variată. Un exemplu în acest sens sunt textele în proză studiate la orele de literatură. La predarea, în clasa a V-a a textului „Vizită...” de Ion Luca Caragiale, putem observa interdisciplinaritatea ca o premisă esențială în explorarea acestuia. La început, înainte de a lectura textul, elevii urmăresc ecranizarea. Ulterior, folosind tehnica *Agenda cu notițe paralele*, având ca obiectiv observare diferențelor dintre text și film. Pentru descrierea portretului fizic al personajului principal, Ionel, se va utiliza metoda păianjenului, evidențiindu-se cele mai importante trăsături ale

aspectului fizic. Profesorul de educație plastică poate completa arsenalul de informații, făcând referire la gama de culori care este prezentă la costumul lui Ionel, precum și stilul acestuia.

O altă abordare a interdisciplinarității este corelarea dintre text și artă. Pictura, la fel ca literatura, reprezintă o formă de comunicare, însă cu specific aparte. Artele plastice exprimă, de multe ori, starea sufletească a omului, iar literatura întregiște această stare prin sensibilitatea cuvintelor. Între pictură și literatură există o legătură ce nu are, practic, nevoie de demonstrație. Cuvintele au culoare, cuvintele au contur. Culorile vorbesc printr-un limbaj specific, construind un univers senzorial, o gamă de senzații vizuale deosebite. La studierea pastelurilor de Vasile Alecsandri pot fi utilizate diferite tablouri.

Elevii definesc cuvântul *tablou*.

- Profesorul prezintă tablourile unor pictori cunoscuți, respectând structura: imagini de ansamblu, detalii, sentimente. De exemplu: Claude Monet. *Toamna pe Sena*.
- Elevii observă cum sunt repartizate elementele, detaliile (în prim-plan – elemente definite clar, în planul secund, pe fundal – elemente vagi, care exprimă răceală).
- Elevii repartizează imaginile din pastel conform structurii: prim-plan, planul secund, fundalul, specificând culorile și atmosfera.

În clasa a IX-a, pentru studierea nuvelei *Toiagul păstoriei* de Ion Druță poate fi aplicată teoria biotipului, care reprezintă o paralelă între structura corpului și psihologia omului.

Problemă: Păstorul reprezintă tipul introvertitului sau al extravertitului? În rezolvarea problemei se utilizează teoria lui Jung pentru a identifica tipul personajului (*introvertitul* – energie direcționată intern, pentru înțelegerea și administrarea sinelui și a experiențelor, *extravertitul* – energie direcționată spre lume, pentru a influența factorii și evenimentele din afară). Elevii primesc fișa de lucru, elaborată de profesor, pentru a o completa cu exemple din text [9]:

Tabelul nr. 2

E singuratic	Cuvântul „singur” utilizat de 10 ori
E meditativ, visător	„Rămâne dus pe gânduri cu privirea rătăcind pe acele dealuri fumurii.”
Face orice în felul său	„Îndărătnicul și taciturnul din vârful dealului.”
Nu vorbește ușor cu cei din jur	„Se zice că e mult pre-zgârcit la vorbă și atunci când nu vrea el, nu poți scoate cu cleștele vorba dintr-însul.”

Un alt exemplu îl constituie textul *„Neamul Șoimăreștilor”* de Mihail Sadoveanu, un roman istoric studiat de elevi în clasa a VII-a. Pentru o profundă analiză a operei și stabilirea detaliilor de timp și spațiu profesorii de istorie și geografie vor oferi informații despre perioada când a avut loc acțiunea, alte evenimente petrecute concomitent la acea vreme, precum și locația evenimentelor și

acțiunilor. Aplicarea acestor cunoștințe va permite elevilor să-și lărgescă orizonturile cunoașterii și să pătrundă mai ușor în tainele textului.

Spre deosebire de activitățile interdisciplinare, cele transdisciplinare presupun o planificare prealabilă, chiar de la începutul anului școlar. Curriculum național la limba și literatura română încurajează demersuri transdisciplinare câte 7-8 ore în fiecare din clasele a V-a – a IX-a după cum urmează [2].

Tabelul nr. 3

Competența specifică 1. Perceperea identității lingvistice și culturale proprii în context național, manifestând curiozitate și toleranță.	2 ore
Competența specifică 2. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare orală, dovedind coeziune și coerență discursivă.	2 ore
Competența specifică 6. Integrarea experiențelor lingvistice și de lectură în contexte școlare și de viață, dând dovadă de atitudine pozitivă și interes.	3-4 ore

Printre metodele utilizate în învățarea transdisciplinară este Philips 6 – 6. Aceasta presupune împărțirea clasei în grupe de 6 persoane care lucrează împreună 6 minute, fiind folosită cu succes pentru abordare transdisciplinară la limba și literatura română- limba engleză- istorie- geografie.

Subiectul activității: *Aparatul legislativ și structura acestuia.*

Pe parcursul unei zile, această temă poate fi analizată la toate disciplinele menționate mai sus, în funcție de specificul fiecăreia. La istorie, elevii se pot familiariza cu acest organ al puterii din perspectiva mai multor state, atât europene, cât și din afara UE, și la fel din diferite perioade ale istoriei. În cadrul lecției de limba engleză, elevii pot opta pentru o prezentare a informațiilor acumulate la istorie, valorificându-și competența de a vorbi într-o limbă străină, respectând normele limbii. Disciplina *Geografia* poate oferi completări în ceea ce privește poziția fizico-geografică a statelor. Nu în ultimul rând, la lecțiile de limba și literatura română se va pune accent pe dezvoltarea competenței nr. 2, care va îngloba toate aspectele sus menționate. Elevii vor fi pregătiți să facă față anumitor provocări de a vorbi în public, fără a se jena sau a fi incomodați de anumiți factori.

Etape:

1. constituirea grupelor și desemnarea conducătorului
2. anunțarea temei și dezbateră ei în grupuri de 6 elevi
3. prezentarea de către fiecare conducător a concluziilor grupului
4. discutarea în plen a temei, prin dezbateră concluziilor
5. formularea soluției optime, motivarea excluderii celorlalte variante.

Avantaje:

- dă posibilitate elevilor să se exprime, să participe

- implică toți membrii clasei în identificarea soluției optime
- favorizează exersarea negocierii, precum și a altor forme de comunicare.

În concluzie putem afirma că interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea reprezintă aspecte esențiale în procesul de predare-învățare-evaluare. Datorită acestor abordări, procesul de dobândire a cunoștințelor devine unul mai interesant și atractiv pentru elevi, iar calitatea acestora este mult mai înaltă.

Bibliografie

1. Bocoș, M. D. Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice. Iași: Editura Polirom. 2013, 472 p.
2. Curriculum național la limba și literatura română, clasele V-a – a IX-a. Chișinău, 2019, 61 p.
3. Joița, E. Instruirea constructivistă - o alternativă. București: Aramis., 2006, 320 p.
4. <http://ctptc-airinei.ro/interdisciplinaritate.pdf>
5. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Transdisciplinaritate>
6. <https://edict.ro/interdisciplinaritatea-si-transdisciplinaritatea-in-practica-educationala-actuala/>
7. <https://www.didactform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-bune-practici-pentru-educatie-incluziva-de-calitate/metode-de-invatare-centrate-pe-elev>:
8. <https://biblioteca.regielive.ro/referate/pedagogie/invatarea-centrata-pe-elev-385162.html>
9. <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2450>
10. <https://dexonline.ro/definitie/interdisciplinaritate>